

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 421/2016-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 7. júla 2016 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED] - [REDACTED], zastúpeného advokátkou [REDACTED], [REDACTED], vo veci namietaného porušenia jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2 Cob 23/2015, 2 Cob 51/2015 z 27. augusta 2015 a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu, a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED] - [REDACTED] o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 30. novembra 2015 faxom doručená a 1. decembra 2015 predložením originálu doplnená sťažnosť [REDACTED] - [REDACTED] [REDACTED] (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 2 Cob 23/2015, 2 Cob 51/2015

z 27. augusta 2015 (ďalej aj „napadnutý rozsudok“) a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu.

2. Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplynulo, že sťažovateľ sa žalobou doručenou Okresnému súdu Vranov nad Topľou (ďalej len „okresný súd“) domáhal proti obci [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „žalovaná“) zaplattenia sumy 49 803,43 € s príslušenstvom z titulu zmluvy o dielo uzavretej 10. mája 2000 (ďalej len „zmluva o dielo“) medzi žalovanou ako objednávateľom a sťažovateľom ako zhotoviteľom, predmetom ktorej bolo zhotovenie prístupovej komunikácie pre opravu a rozšírenie vodojemu v obci [REDAKOVANÉ].

V konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 8 Cb 18/2006 sa žalovaná domáhala určenia neplatnosti zmluvy o dielo. Okresný súd rozsudkom sp. zn. 8 Cb 18/2006 z 23. júna 2008 v spojení s rozsudkom krajského súdu sp. zn. 5 Cob 20/2008 z 2. apríla 2009 právoplatne určil, že zmluva o dielo je neplatná pre rozpor so zákonom a dobrými mravmi, keďže za obec [REDAKOVANÉ] ju uzatvoril sťažovateľ ako starosta obce a za zhotoviteľa rovnako sťažovateľ ako zhotoviteľ diela. Označené rozhodnutia boli na základe sťažnosti sťažovateľa preskúmané ústavným súdom, ktorý uznesením sp. zn. III. ÚS 329/09 z 13. októbra 2009 sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú.

Okresný súd rozhodol o žalobe sťažovateľa rozsudkom sp. zn. 9 Cb 144/2006 zo 7. októbra 2010, ktorým konanie v časti zaplattenia sumy 4 469,12 € zastavil po tom, ako sťažovateľ čiastočne vzal svoj návrh späť. Okresný súd zároveň určil, že zodpovednosť žalovanej z titulu bezdôvodného obohatenia je daná, keď vychádzal z výsledku konania o určenie neplatnosti zmluvy o dielo a návrhu sťažovateľa priznať žalovanú sumu ako bezdôvodné obohatenie. Na základe odvolania žalovanej krajský súd rozsudkom sp. zn. 7 Cob 89/2010 z 30. marca 2011 rozsudok okresného súdu v napadnutej časti, teda v určujúcom výroku, že zodpovednosť žalovanej z titulu bezdôvodného obohatenia je daná, potvrdil. Na dovolanie žalovanej Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) uznesením sp. zn. 1 Obdo 27/2011 z 25. augusta 2011 (ďalej aj „rozhodnutie o dovolaní“) potvrdzujúci rozsudok krajského súdu v spojení s rozsudkom okresného súdu zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Okresný súd po vrátení veci rozhodol

rozsudkom sp. zn. 9 Cb 144/2006 z 22. decembra 2014, ktorým žalobu zamietol. Na základe odvolania sťažovateľa krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok okresného súdu ako vecne správny.

3. *Sťažovateľ namieta, že napadnutým rozsudkom a konaním, ktoré mu predchádzalo, boli porušené jeho označené práva, pričom svoje námietky smeruje v prvom rade voči rozhodnutiu o dovolaní, ktorým najvyšší súd zrušil právoplatný medzitémny rozsudok o zodpovednosti žalovanej za bezdôvodné obohatenie. Dovolanie v tomto prípade bolo prípustné len z dôvodov uvedených v ustanovení § 237 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej len „OSP“), pričom žalovaná podávajúca dovolanie uplatnila dôvod zmätočnosti podľa § 237 písm. f) OSP, teda odňatie možnosti konať pred súdom. Podľa sťažovateľa aj napriek konštatovaniu o splnení procesných podmienok dovolania „z odôvodnenia rozhodnutia dovolacieho súdu, nie je možné... zistiť, akým konkrétnym postupom v konaní odvolací súd odňal odporkyni možnosť konať pred súdom, ani to, aké konkrétne procesné práva tejto účastníčke svojím rozsudkom a postupom, ktorý mu predchádzal, odňal“. Takéto konštatovanie dovolacieho súdu, ktorému nepredchádzajú žiadne skutkové okolnosti konania, ktoré by toto konštatovanie odôvodňovali, je podľa sťažovateľa „nielen v rozpore s ustanovením § 236 ods. 1 O. s. p., ale hrubým spôsobom porušuje aj princípy spravodlivého súdneho konania a viazanosť súdu zákonom“. Aj napriek tomu, že neexistovali skutkové okolnosti, ktoré by odôvodňovali prípustnosť dovolania podľa § 237 OSP, dovolací súd sa v odôvodnení svojho rozhodnutia «zaoberá meritórne obsahom rozhodnutia odvolacieho aj prvostupňového súdu, pričom... vyjadril zrozumiteľne svoj názor, že rozhodnutia súdov nižších stupňov o zodpovednosti odporcu znamenajú, „ako keby zmluva bola platná“», čo sťažovateľ považuje za zaujatie „jasného názoru na posúdenie hmotnoprávnej otázky“. Podľa sťažovateľa «... Za predpokladu, že by k uvedenému postupu... zo strany dovolacieho súdu nedošlo a zároveň nebol vyslovený názor dovolacieho súdu na to, že „určiť zodpovednosť odporcu znamená, ako keby zmluva bola platná“, bolo dôvodné na strane sťažovateľa očakávať, že súdy sa budú v ďalšom konaní riadiť právnymi názormi vyslovenými v rozsudku okresného súdu... ako aj krajského súdu... o tom, že námietka premlčania vznesená zo strany odporkyne nie je dôvodná...». Označeným postupom a rozhodnutím dovolacieho súdu boli podľa sťažovateľa zásadným*

spôsobom porušené jeho označené práva a bezdôvodne prelomený princíp právnej istoty vyplývajúci z právoplatných súdnych rozhodnutí.

4. Sťažovateľ tiež namieta nesprávne právne posúdenie veci krajským súdom v napadnutom rozsudku, keď na odvoláciu námietku sťažovateľa, ktorý poukázal na potrebu aplikácie ustanovenia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, reagoval vylúčením aplikácie tohto ustanovenia v obchodných záväzkových vzťahoch. Sťažovateľ považuje toto posúdenie veci krajským súdom za porušenie svojich označených práv, pričom v sťažnosti bližšie argumentuje:

«Spornou otázkou pre rozhodnutie o nároku sťažovateľa sa stalo premlčanie uplatneného nároku, ktorý vzhľadom na neplatnosť zmluvy o dielo mohol byť kvalifikovaný len ako bezdôvodné obohatenie. Žalovaná... v konaní vzniesla námietku premlčania... Sťažovateľ sa v konaní bránil námietke premlčania tým, že v prípadoch, v ktorých sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, príhľadne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat' (§ 107 ods. 3 OZ). Krajský súd sa s uvedenou argumentáciou sťažovateľa vysporiadal tak, že poukázal na začiatok plynutia premlčacej doby podľa ustanovenia § 394 ods. 2 Obch. zák. Rovnako poukázal na skutočnosť, že sa uplatňuje nárok z neplatnej obchodnej zmluvy, pričom Obchodný zákonník práve v ustanovení § 394 ods. 2 „výslovne rieši premlčanie práva na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej obchodnej zmluvy“.

Z uvedeného dôvodu krajský súd skonštatoval, že v predmetnej veci nemožno aplikovať ustanovenie § 107 ods. 3 OZ, keďže premlčanie a bezdôvodné obohatenie sú dva samostatné inštitúty a Obchodný zákonník sa bude aplikovať aj na premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia aj napriek tomu, že tento predpis neupravuje osobitnú premlčaciu dobu pre vydanie práva na bezdôvodné obohatenie. Pokiaľ sťažovateľ poukazoval na ustanovenie § 1 ods. 2 Obch. zák.. krajský súd uzavrel, že v predmetnej veci, keďže dĺžka a plynutie premlčacej doby sú uvedené v Obchodnom zákonníku, nemožno aplikovať ustanovenie Občianskeho zákonníka.»

5. Sťažovateľ ďalej uvádza, že „jeho vlastnícke právo - v tomto prípade je predmetom vlastníctva pohľadávka na vrátenie nesporne vynaložených prostriedkov, požíva

rovnakú ochranu ako právo inej osoby v tomto prípade obce. Je presvedčený o tom, že práve ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka je vyjadrením základného práva zakotveného v článku 20 ods. 1 na rovnaký zákonný obsah vlastníckeho práva všetkých vlastníkov a na rovnakú ochranu.

... Toto zákonné ustanovenie vyjadruje pravidlo..., podľa ktorého nie je možné odoprieť vrátenie majetku vynaloženého v prospech iného účastníka neplatnej zmluvy, ak účastník, ktorému by bolo právo na vrátenie tohto majetku by sa na druhej strane nemohol brániť rovnakým spôsobom. Na tomto princípe je založený aj inštitút bezdôvodného obohatenia, ktorý ukladá účastníkom neplatnej zmluvy vydať všetko, čo bolo na základe takejto zmluvy plnené (§ 457 OZ). Pre prípad, že by nebolo možné vrátiť to, čo bolo plnené, musí sa poskytnúť peňažná náhrada (§ 458 ods. 1 OZ). O takýto prípad vo veci sťažovateľa ide, keďže z vykonaného dokazovania je nesporné, že stavebné práce na miestnej komunikácii, ktorá je vo vlastníctve obce [REDAKOVANÉ] skutočne vynaložil. Bola preukázaná aj skutočnosť, že sťažovateľ vyplatil za dodávku materiálu od dodávateľa Cestné stavby Košice sumu 696 158 SK. V konaní nebol sporný vlastnícky vzťah obce [REDAKOVANÉ] k miestnej komunikácii, na ktorej sťažovateľ vykonal stavebné práce a z povahy veci vyplynula aj skutočnosť, že vrátenie poskytnutého plnenia nie je možné. Vykonané práce aj materiál sa stali súčasťou a zhodnotili miestnu komunikáciu.

Obchodný zákonník nemá žiadne osobitné ustanovenia o bezdôvodnom obohatení. Vo vzťahu k jednej zo skutkových podstát bezdôvodného obohatenia - plnenie z neplatnej alebo zrušenej zmluvy stanovuje plynutie premlčacej doby, a to odo dna, keď k plneniu došlo (§ 394 ods. 2 Obch. zák.). Žiadne z ustanovení Obchodného zákonníka nekonkretizuje ani spôsobom odlišným od Občianskeho zákonníka neustanovuje práva a povinnosti účastníkov neplatnej zmluvy na vydanie plnenia, ktoré bolo z takejto neplatnej zmluvy poskytnuté.

... Sťažovateľ poukazuje na to, že pokiaľ mu bolo odopreté právo na to, aby mu bolo vrátené, čo zo svojho vynaložil na plnenie z neplatnej zmluvy, pričom povaha plnenia je taká, že druhý účastník konania takému istému ohrozeniu svojho vlastníckeho práva čeliť nemusí, predmetná vec nie je otázkou plynutia premlčacej doby jej začiatku či trvania, ale otázkou rovnosti obsahu a ochrany vlastníckeho práva dvoch subjektov.

Sťažovateľ nevidí porušenie svojho práva napadnutým rozsudkom krajského súdu v tom, že sa nestotožnil s jeho názorom na začiatok plynutia premlčacej doby, ale v tom, že tým, že na námietku premlčania prihliadol, odoprel mu ochranu vlastníckeho práva (majetku - ktorý zo svojho vynaložil na plnenie z neplatnej zmluvy) napriek tomu, že zákon mu v ustanovení § 107 ods. 3 OZ túto ochranu poskytuje.

Aj v situácii, ak by ustanovenie § 1 ods. 2 Obch. zák. neodkazovalo v druhej vete na aplikáciu predpisov občianskeho práva, bolo by potrebné aplikovať na súdenu vec právne predpisy v súlade so základným právom sťažovateľa na ochranu jeho vlastníckeho práva. Rozhodnutím napadnutým touto sťažnosťou mu krajský súd toto právo odoprel.“.

6. Na základe uvedeného sťažovateľ navrhol, aby ústavný súd o jeho sťažnosti rozhodol týmto nálezom:

„Právo sťažovateľa

- na spravodlivé súdne konanie, zakotvené v čl. 6 ods. 1 vety prvej Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd,

- domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde, zakotvené v čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky,

- na ochranu vlastníckeho práva zakotvené v článku 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky

rozsudkom Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2Cob/23/2015 - 401, 2Cbo/51/2015 - 401 z 27. 8. 2015 a postupom, ktorý mu predchádzal bolo porušené.

Ústavný súd Slovenskej republiky zrušuje rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 2Cob/23/2015 - 401, 2Cbo/51/2015 - 401 z 27. 8. 2015 a vracia vec Krajskému súdu v Prešove na ďalšie konanie.

Odporca je povinný nahradiť sťažovateľovi všetky trovy tohto konania.“

II.

7. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

8. Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

9. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom všeobecného súdu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom všeobecného súdu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých namietal, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, ktorej reálnosť by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (IV. ÚS 92/04, III. ÚS 168/05, IV. ÚS 221/05).

10. Predmetom sťažnosti je sťažovateľom namietané porušenie jeho základných práv podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým

rozsudkom a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu. Napadnutým rozsudkom krajský súd potvrdil ako vecne správny rozsudok okresného súdu, ktorým bola žaloba sťažovateľa zamietnutá z dôvodu vznesenej námietky premlčania uplatneného nároku.

11. Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok. Vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

12. Formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru. Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (obdobne napr. II. ÚS 71/97, IV. ÚS 195/07, III. ÚS 24/2010).

13. Podstatou sťažnosti je nesúhlas sťažovateľa s právnym posúdením veci krajským súdom, ktorý sa nestotožnil s názorom sťažovateľa o potrebe aplikovať ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka aj na premlčanie v obchodných záväzkových vzťahoch. Podľa sťažovateľa tým, že krajský súd vylúčil aplikáciu § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka na jeho prípad a prihliadol na námietku premlčania vznesenú žalovanou, odoprel mu ochranu jeho vlastníckeho práva.

14. Podľa konštantnej judikatúry ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha

interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

15. Prvoradou úlohou ústavného súdu je ochrana ústavnosti, a nie ochrana zákonnosti, čo je prejavom doktríny, že všeobecný súd pozná právo („iura novit curia“). Je v právomoci všeobecných súdov vykladať a aplikovať zákony. Pokiaľ tento výklad nie je arbitrárny a je náležite zdôvodnený, ústavný súd nemá príčinu doň zasahovať (mutatis mutandis napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 50/04, IV. ÚS 238/05, II. ÚS 357/06). V zmysle svojej judikatúry považuje ústavný súd za protiústavné aj arbitrárne tie rozhodnutia, ktorých odôvodnenie je úplne odchylné od vecí samej, alebo aj extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06).

16. Krajský súd v odôvodnení napadnutého rozsudku predovšetkým uviedol:

„Pre rozhodnutie o odvolaní proti rozsudku je určujúcim zodpovedanie otázky možnosti aplikácie ustanovení Obč. zák., najmä ustanovení § 107 ods. 1 až 3 na uplatnenú námietku premlčania žalovaného v tomto konaní.

Z hľadiska skutkového je nepochybným to, že pre vec sú záväznými rozhodnutia súdov, ktorými bola určená za neplatnú zmluva o dielo z 10.5.2000. Podľa ust. § 159 ods. 2 O.s.p. výrok právoplatného rozsudku je záväzný pre účastníkov a pre všetky orgány; ak je ním rozhodnuté o osobnom stave, je záväzný pre každého.

V zmysle citovaného ustanovenia záväznosť právoplatného rozsudku spočíva v tom, že právoplatný rozsudok je záväzný pre účastníkov a pre všetky orgány.

Žalobca v konaní uplatňuje nároky, ktoré vyplynuli z jeho plnenia poskytnutého žalovanej obci podľa súdom určenej neplatnej zmluvy o dielo. V podanom odvolaní žalobca

nespochybňuje skutkové závery súdu prvého stupňa o tom, kedy toto plnenie bolo žalovanej obci poskytnuté a v neposlednom rade treba poukázať aj na samotný jeho žalobný návrh, v ktorom sám konštatuje, že dielo odovzdal obci dňa 31.10.2002.

Právna teória i súdna prax je už v podstate totožná v tom, že hoci právna úprava bezdôvodného obohatenia je upravená v Občianskom zákonníku a aplikuje sa aj na obchodné vzťahy, aplikácia § 107 Obč. zák. pre posudzovanie premlčania v obchodných vzťahoch nemá miesto. Žalobca poukazuje na aplikáciu ust. § 1 ods. 2 Obch. zák. Aplikácia Občianskeho zákonníka neprichádza do úvahy ani pri odkaze na toto ustanovenie, pretože v označenom ustanovení Obch. zák. absentuje ustanovená podmienka, že túto otázku nemožno riešiť podľa Obchodného zákonníka. Úprava premlčania v Obchodnom zákonníku má celostný charakter a je možné ju aplikovať aj na problematiku premlčania pri inštitúte bezdôvodného obohatenia. Nič na tom nemení ani to, že Občiansky zákonník upravuje osobitnú premlčaciu lehotu pre vydanie bezdôvodného obohatenia. Premlčanie a bezdôvodné obohatenie sú dva samostatné inštitúty a na tomto základe treba posudzovať aj ich právnu úpravu v oboch zákonníkoch, a s tým pristupovať aj k výkladu aplikácie Občianskeho zákonníka na obchodné vzťahy. To znamená, osobitne pristupovať k právnej úprave bezdôvodného obohatenia nachádzajúcej sa v Občianskom zákonníku, ktorá sa bude aplikovať aj na obchodné vzťahy a osobitne pristupovať k právnej úprave inštitútu premlčania, ktorý ako celok pre obchodné vzťahy upravuje Obchodný zákonník a bude sa aplikovať aj na premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia, aj napriek tomu, že Obchodný zákonník neupravuje osobitnú premlčaciu dobu pre vydanie práva na bezdôvodné obohatenie. Aplikáciu § 107 Obč. zák. na obchodné vzťahy nemožno podporiť ani ust. § 397 Obch. zák.. Slovo zákon v tomto ustanovení možno vykladať len tak, že zákonodarca mal na mysli predovšetkým Obchodný zákonník, ktorý na viacerých miestach upravuje pre jednotlivé práva inú dĺžku premlčacej doby ako je všeobecná štvorročná lehota a následne mal na mysli osobitný zákon. Zákonodarca použil termín zákon, ktorý zahŕňa tak Obchodný zákonník, ako aj osobitný zákon. Občiansky zákonník neprichádza pritom do úvahy.

Medzi stranami v konaní nie je sporným, že sa uplatňuje nárok z neplatnej obchodnej

zmluvy. Obchodný zákonník v ustanovení § 394 ods. 2 výslovne rieši premlčanie práva na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej obchodnej zmluvy. Ostatných skutkových podstát bezdôvodného obohatenia tak, ako sú upravené v § 451 ods. 2 Obč. zák. (t. j. plnenia bez právneho dôvodu, ktorý odpadol a majetkový prospech získaný z nepoctivých zdrojov) sa nedotýka.

Podľa § 394 ods. 2 Obch. zák. pri práve na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej zmluvy začína premlčacia doba plynúť odo dňa, keď k plneniu došlo.

Pri práve na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej zmluvy je začiatok plynutia upravený odchyľne než v prípadoch ďalších skutkových podstát bezdôvodného obohatenia, či v prípade odstúpenia od zmluvy. Na aplikáciu tohto ustanovenia aj s poukazom na rozhodnutie Najvyššieho súdu SR M Obdo V 2/2000 z 23.10.2001 žalovaný niekoľkokrát v súdnom konaní poukázal a mal priestor k tomu sa vyjadrovať aj žalobca. Urobil tak napr. aj vo vyjadrení k odvolaniu žalovanej obce proti medzitýmnemu rozsudku, v ktorom sa obec domáhala aplikácie ust. § 394 ods. 2 Obch. zák.. Podľa názoru žalobcu toto bolo nesprávne, pretože sa mali aplikovať ust. § 107 ods. 1 -3 Obč. zák..

Premľčanie práva na vrátenie plnenia uskutočneného podľa neplatnej zmluvy upravené v ust. § 394 ods. 2 Obch. zák. je jednoznačné a stanovuje, že premlčacia doba začína plynúť odo dňa, keď k plneniu došlo. Začiatok plynutia premlčacej doby je tak viazaný len na objektívnu skutočnosť. Toto ustanovenie je vo vzťahu k ust. § 107 Obč. zák. (ktorého sa domáha žalobca) ustanovením špeciálnym, ktoré upravuje premlčanie len jedného druhu bezdôvodného obohatenia - bezdôvodné obohatenie získané plnením z neplatnej obchodnej zmluvy.

Ak žalobca v odvolaní poukazuje na predchádzajúce rozhodnutia a v ňom konštatované rozhodnutie Najvyššieho súdu ČR, tak v tejto súvislosti treba uviesť, že ide -podľa uvedeného rozhodnutia - o aplikáciu premlčania pre iný skutkový dôvod, než dôvod založený na premlčaní práva z neplatnej obchodnej zmluvy. Možno konštatovať, že pre uplatnenie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia z dôvodu plnenia bez právneho dôvodu, či z dôvodu plnenia z právneho dôvodu, ktorý odpadol, sa začiatok plynutia premlčacej doby posudzuje v zmysle úpravy danej ust. § 391 ods. 1 Obch. zák., podľa ktorého pri právach vymáhateľných na súde začína plynúť premlčacia doba odo dňa, kedy právo mohlo byť uplatnené. Týmto dňom je zásadne deň, kedy právo bolo možné prvýkrát

odôvodnene vykonať alebo ak sa právo stalo nárokom (actio nata). Spravidla ide o deň, kedy sa stal dlh splatným, teda deň, kedy ho mal dlžník prvýkrát splniť. V týchto prípadoch však nemožno zamieňať vznik práva samotného so vznikom nároku a naopak je potrebné sa zaoberať posúdením, kedy sa dlh žalovaného stal splatným a teda, kedy mohol žalobca svoje právo na súde prvýkrát dôvodne uplatniť. Relevantné pritom sú ustanovenia § 340 ods. 1, 2 Obch. zák.. O takúto situáciu však v predmetnej veci nejde, pretože tak, ako je už konštatované vyššie, premlčanie práva z neplatnej zmluvy je výslovne upravené v Obchodnom zákonníku v § 394 ods. 2, ku ktorému aj s poukazom na vyššie spomenutú judikatúru Najvyššieho súdu SR mal žalobca priestor vyjadriť sa už pred súdom prvého stupňa. Nejde teda v odvolacom konaní o prvú aplikáciu tohto ustanovenia, o ktorej by žalobca v priebehu konania nebol uzrozumený v súdnom konaní.

Ak neprichádza do úvahy žalobcom žiadaná aplikácia ust. § 107 Obč. zák., potom nemôžu odvolacie dôvody uplatnené žalobcom privodiť vo veci iný záver, než ten, že žalovaným uplatnená námietka premlčania privodí stav, podľa ktorého nemožno žalobnému návrhu v súdnom konaní vyhovieť.

Žalobný návrh bol podaný na súd 14.11.2006. Ak žalobca sám už v žalobnom návrhu konštatoval, že dielo malo byť odovzdané 31.10.2002, pri aplikácii ust. § 394 ods. 2 Obch. zák. najneskôr nasledujúcim dňom začala plynúť štvorročná premlčacia doba, ktorá každopádne uplynula skôr, než bol podaný žalobný návrh na súd. V konečnom dôsledku však nemožno rozporovať ani skutkové závery súdu prvého stupňa týkajúce sa realizácie plnenia z neplatnej zmluvy ešte pred dňom 31.10.2002.

Z týchto dôvodov odvolací súd podľa § 219 ods. 1 O.s.p. rozsudok súdu prvého stupňa ako vecne správny potvrdil.“

17. Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom odôvodnenia napadnutého rozsudku dospel k záveru, že sťažnostná argumentácia sťažovateľa nie je spôsobilá spochybniť ústavnú udržateľnosť záverov krajského súdu. Ústavný súd nezistil, že by krajským súdom aplikovaný postup pri zistení a hodnotení skutkového stavu veci a pri ustálení právnych záverov mohol zakladať dôvod na zásah ústavného súdu do napadnutého rozsudku v súlade s jeho právomocami ustanovenými v čl. 127 ods. 2 ústavy.

18. Podľa § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka ak sú účastníci neplatnej alebo zrušenej zmluvy povinní navzájom si vrátiť všetko, čo podľa nej dostali, prihladne súd na námietku premlčania len vtedy, ak by aj druhý účastník mohol premlčanie namietat'. Podľa § 457 Občianskeho zákonníka ak je zmluva neplatná alebo ak bola zrušená, je každý z účastníkov povinný vrátiť druhému všetko, čo podľa nej dostal.

19. Názory na otázku premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia z obchodných záväzkových vzťahov nie sú v právnej teórii ani v súdnej praxi jednotné. Táto nejednotnosť vyplýva z nejednoznačnosti právnej úpravy, ktorá je determinovaná dvojakým právnym režimom záväzkového práva. Vychádzajúc z uvedeného, ako aj z relevantnej judikatúry najvyšších súdnych autorít (napr. rozhodnutie najvyššieho súdu sp. zn. 1 Obo 67/2011, rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 33 Cdo 3376/2011 a sp. zn. 29 Cdo 383/2001), ústavný súd nepovažuje názor krajského súdu vylučujúci aplikáciu § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka na premlčanie práva na vydanie bezdôvodného obohatenia z neplatnej obchodnej zmluvy za arbitrárny či ústavne neakceptovateľný. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje aj na závery svojho nálezu sp. zn. IV. ÚS 214/04 z 13. decembra 2005, v ktorom sa s uvedeným právnym názorom stotožnil.

20. Na druhej strane v súvislosti s právnym názorom prezentovaným sťažovateľom, ktorému nemožno uprieť racio, treba poukázať aj na novšie názory právnej teórie (napr. Števček, M., Dulak, A., Bajánková, J., Fečík, M., Sedlačko, F., Tomašovič, M. a kol. Občiansky zákonník II. Komentár. Praha : C. H. Beck, 2015, s. 1612), ako aj súdnej praxe (napr. rozhodnutie veľkého senátu Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 31 Cdo 4781/2009 zo 16. mája 2012), podľa ktorých sa ustanovenie § 457 Občianskeho zákonníka aplikuje aj na obchodnoprávne vzťahy v prípade plnenia z neplatnej zmluvy a pri premlčaní takéhoto bezdôvodného obohatenia sa vždy uplatní aj ustanovenie § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

21. Ústavný súd sa preto v posudzovanom prípade zaoberal otázkou, či by aj v prípade stotožnenia sa krajského súdu s názorom sťažovateľa bolo možné na jeho prípad aplikovať § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka, inak povedané, či by aplikácia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka prichádzala do úvahy aj v posudzovanom konaní, zohľadňujúc konkrétne okolnosti prípadu sťažovateľa.

22. Úprava premlčania práva na vydanie bezdôvodného obohatenia v § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka nadväzuje na synalagmatickú povahu záväzkov podľa § 457 Občianskeho zákonníka, pri ktorých zmluvné strany zaväzuje vzájomná reštitučná povinnosť vydať si bezdôvodné obohatenie. Táto úprava je preto použiteľná len tam, kde podľa neplatnej zmluvy každá zo zmluvných strán (nie len jedna) niečo dostala. Keďže žalovaná vo vzťahu k sťažovateľovi nič neplnila, nemožno hovoriť o vzájomnej povinnosti na vrátenie plnení, a teda neprichádza do úvahy aplikácia ustanovenia § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka (pozri rozhodnutie Najvyššieho súdu Českej republiky sp. zn. 29 Odo 211/2005).

Súčasne predpokladom aplikácie citovaného ustanovenia je, že v prípade vzájomnej reštitučnej povinnosti strán neplatnej zmluvy vydať si bezdôvodné obohatenie dochádza k stretu premlčateľného práva (na peňažné plnenie) a nepremľateľného (vlastníckeho) práva na „vydanie“ (typickým príkladom jej vzťah z kúpnej zmluvy). Sťažovateľ namietal, že krajský súd mal aplikovať § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka a neprihliadnuť na námietku premlčania, keďže si to vyžadovala ochrana jeho vlastníckeho práva, ktorá spočíva v práve na vrátenie toho, čo plnil na základe neplatnej zmluvy. Keďže plnenie sťažovateľa z titulu neplatnej zmluvy o dielo spočívalo vo výkonoch, a v konaní proti žalovanej, sťažovateľ uplatnil pohľadávku, teda právo na peňažné plnenie, ktoré je premlčateľné, teda v konaní nedisponoval nepremľateľným právom, v tomto kontexte ani nemožno uvažovať o aplikácii § 107 ods. 3 Občianskeho zákonníka.

23. Na základe uvedeného ústavný súd uzatvára, že aj v prípade stotožnenia sa krajského súdu s odvolacou námietkou sťažovateľa by aplikácia § 107 ods. 3 Občianskeho

zákonníka v okolnostiach jeho prípadu neprichádzala do úvahy. V naznačených súvislostiach preto podľa názoru ústavného súdu postupom krajského súdu, ktorý prihladol na žalovanou uplatnenú námietku premlčania a z tohto dôvodu žalobe sťažovateľa nevyhovelo, nemohlo dôjsť k porušeniu jeho práv na ochranu vlastníctva, na spravodlivé súdne konanie a práva domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na súde podľa označených článkov ústavy a dohovoru.

24. Sťažovateľ v odôvodnení sťažnosti namietal aj postup a rozhodnutie najvyššieho súdu o dovolaní, ktorým najvyšší súd bez toho, aby boli dané dôvody prípustnosti dovolania, zrušil právoplatný medzitémny rozsudok, a zároveň sa vyjadril aj k posúdeniu hmotnoprávnej otázky, čím zásadným spôsobom ovplyvnil nasledujúce rozhodnutia vo veci konajúcich súdov a zasiahol do princípu právnej istoty. V súvislosti s uvedenými námietkami ústavný súd konštatuje, že v tomto štádiu konania už nie je možné revidovať záväzné rozhodnutie najvyššieho súdu, ktoré sťažovateľ mohol napadnúť ústavnou sťažnosťou v lehote ustanovenej v § 53 ods. 3 zákona o ústavnom súde, a to aj napriek skutočnosti, že nešlo o konečné rozhodnutie. Ústavný súd dáva do pozornosti sťažovateľa, že vo svojej rozhodovacej činnosti pristúpil k zrušeniu aj takých právoplatných rozhodnutí súdov, ktorými sa konanie nekončí, a to najmä tých zrušujúcich rozhodnutí súdov vyššej inštancie, v ktorých tieto súdy vyslovili záväzný právny názor, ktorým sú súdy nižšieho stupňa v prípade vrátenia veci na ďalšie konanie viazané (napr. II. ÚS 387/2010, II. ÚS 591/2012, III. ÚS 46/2013), čo je aj prípad sťažovateľa. Ústavný súd sa preto námietkami sťažovateľa vo vzťahu k rozhodnutiu o dovolaní v tomto konaní nezaoberal.

25. Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd konštatuje, že nezistil možnosť porušenia základných práv sťažovateľa podľa čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom a napadnutým rozsudkom krajského súdu, preto pri predbežnom prerokovaní sťažnosť odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde z dôvodu zjavnej neopodstatnenosti.

26. V dôsledku odmietnutia sťažnosti bolo už bez právneho významu rozhodovať o ďalších nárokoch na ochranu ústavnosti uplatnených v sťažnosti.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júla 2016